

Δελτίο Τύπου

Πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα του ΕΠΙΨΥ σχετικά με τους εφήβους και τις σχέσεις τους στην οικογένεια στην Ελλάδα, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Οικογένειας, 15 Μαΐου 2024.

Στη συντριπτική τους πλειονότητα οι έφηβοι στην Ελλάδα έχουν εύκολη πρόσβαση στη μητέρα (84%) ή/και τον πατέρα (68%) για να συζητήσουν θέματα που τους απασχολούν, ενώ και σε υψηλό ποσοστό (73%) φαίνεται ότι απολαμβάνουν τη στήριξη της οικογένειάς τους. Σε επίσης υψηλά ποσοστά οι έφηβοι στη χώρα μας τρώνε τουλάχιστον ένα γεύμα (σχεδόν) καθημερινά όλοι μαζί ως οικογένεια (74%) και συζητούν για θέματα γενικού ενδιαφέροντος (67%). Ωστόσο, για έναν/μία στους/στις 7 (14%) εφήβους δεν είναι εύκολο να μιλήσει για προσωπικά του/της θέματα με κανέναν από τους 2 γονείς, ενώ και το ποσοστό των εφήβων που έχουν την υποστήριξη της οικογένειάς τους εμφανίζεται σήμερα σημαντικά χαμηλότερο από ό,τι ήταν πριν από 8 και πριν από 4 χρόνια. Οι έφηβοι από οικογένειες χαμηλότερου οικονομικού επιπέδου φαίνεται να έχουν σε σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά υποστήριξη από την οικογένεια, εύκολη επικοινωνία με τον πατέρα, αλλά και ευκαιρίες για να κάνουν συχνά δραστηριότητες μαζί ως οικογένεια.

Τα παραπάνω αποτελούν τα σημαντικότερα ευρήματα της πιο πρόσφατης (2022) σχολικής έρευνας του ΕΠΙΨΥ με τίτλο «Πανελλήνια έρευνα για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία των έφηβων-μαθητών», η οποία περιελάμβανε ερωτήσεις για την οικογένεια και τις σχέσεις των εφήβων με τους γονείς τους. Τα πλήρη ευρήματα παρουσιάζονται αναλυτικά στο ειδικό θεματικό τεύχος του ΕΠΙΨΥ «Έφηβοι και οικογενειακό περιβάλλον στην Ελλάδα: Η κατάσταση σήμερα και διαχρονικά», διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του Ινστιτούτου στο www.epipsi.gr.

Σύμφωνα με την κυρία Άννα Κοκκέβη, Ομότιμη Καθηγήτρια της Ιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ και επιστημονικά υπεύθυνη της έρευνας στην Ελλάδα, «...μολονότι οι σύγχρονοι έφηβοι εκτίθενται σε ολοένα και περισσότερα πλαίσια επιρροής στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς- η οικογένεια συνεχίζει να αποτελεί τον πυρήνα για την υγιή τους ανάπτυξη και κοινωνικοποίηση. Διότι, -όπως φάνηκε και στη δική μας έρευνα- ένα θετικό και υγιές κλίμα στην οικογένεια μπορεί να προάγει στα νεαρά της μέλη την αυτοεκτίμηση, την εμπιστοσύνη στις δυνατότητές τους και την αίσθηση ασφάλειας, ενώ, από την άλλη, ένα δυσλειτουργικό και μη υποστηρικτικό πλαίσιο μπορεί να οδηγήσει σε άγχος, κατάθλιψη και άλλα προβλήματα ψυχοκοινωνικής υγείας.»

Κύρια ευρήματα

- Για περισσότερα από τα 4/5 (83,7%) των εφήβων στην Ελλάδα είναι εύκολο να μιλήσουν με τη μητέρα τους για θέματα που τους απασχολούν και για τα 2/3 (67,8%) είναι εύκολο να μιλήσουν με τον πατέρα. Ωστόσο, για έναν στους 7 (14,0%) δεν είναι εύκολο να μιλήσει με κανέναν από τους 2 γονείς.
- Σχεδόν τα 3/4 (73,1%) των εφήβων νιώθουν ότι έχουν την υποστήριξη των γονιών τους—σε υψηλότερο ποσοστό τα αγόρια συγκριτικά με τα κορίτσια και οι 11χρονοι συγκριτικά με τους 13- ή τους 15χρονους. Ωστόσο, μειώνεται σημαντικά διαχρονικά το ποσοστό των εφήβων που νιώθουν ότι λαμβάνουν υποστήριξη από την οικογένειά τους—από 80,2% το 2014 και 78,1% το 2018 σε 73,1% το 2022.

- Για σχεδόν τα 2/3 (63,7%) των εφήβων φαίνεται να υπάρχει επαρκής γονεϊκή επίβλεψη. Ωστόσο, το ποσοστό αυτό έχει μειωθεί σημαντικά την τελευταία δετία (από 86,0% το 2014 σε 73,8 το 2018 και ακολούθως 63,7% το 2022).
- Μόνο για το 44,8% των εφήβων φαίνεται ότι οι γονείς γνωρίζουν καλά για το πού είναι συνδεδεμένοι και το τι κάνουν όταν είναι στο διαδίκτυο— το ποσοστό αυτό να είναι σήμερα σημαντικά χαμηλότερο σε σχέση με μία 4ετία πριν (ήταν 53,5% το 2018).
- Οι δραστηριότητες που η πλειονότητα των εφήβων κάνουν συχνότερα μαζί με την οικογένεια τους είναι να τρώνε μαζί (74,1%), να συζητούν (67,1%) και να παρακολουθούν τηλεόραση και ταινίες (45,6%). Την τελευταία 12ετία, αν και έχει αυξηθεί το ποσοστό των εφήβων που αναφέρουν ότι συζητούν και πηγαίνουν για περπάτημα καθημερινά με την οικογένεια, έχει μειωθεί σημαντικά το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι τρώνε καθημερινά με την οικογένειά τους.
- Περίπου τα 2/5 των εφήβων θεωρεί ότι η πανδημία του COVID-19 (συμπεριλαμβανομένων των μέτρων για τον περιορισμό της) είχε είτε ουδέτερη (43,2%) είτε θετική (39,7%) επίδραση στις σχέσεις τους με την οικογένεια. Ωστόσο, ένας στους 6 (17,0%) αναφέρει ότι η επίδραση ήταν αρνητική. Το ποσοστό των εφήβων που θεωρούν ότι η επίδραση ήταν θετική είναι υψηλότερο στους 11χρονους (συγκριτικά με τους μεγαλύτερους) αλλά δεν διαφοροποιείται ανάλογα με το φύλο ή το οικονομικό επίπεδο της οικογένειας.
- Οι έφηβοι από οικογένειες χαμηλότερου οικονομικού επιπέδου αναφέρουν σε χαμηλότερο ποσοστό ότι νιώθουν υποστήριξη από την οικογένεια, ότι έχουν εύκολη επικοινωνία με τον πατέρα (αν και δεν ισχύει το ίδιο για την επικοινωνία με τη μητέρα), και ότι κάνουν συχνά δραστηριότητες μαζί με την οικογένειά τους.
- Οι έφηβοι για τους οποίους είναι εύκολο να μιλήσουν με τους γονείς τους και εκείνοι που αισθάνονται ότι λαμβάνουν υποστήριξη από την οικογένειά τους εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδα αυτεπάρκειας και χαμηλότερο κίνδυνο για εκδήλωση συμπτωμάτων κατάθλιψης.

Η Πανελλήνια Έρευνα του ΕΠΙΨΥ για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία των εφήβων-μαθητών εκπονείται από το 1998, ανά 4ετία, ως το εθνικό σκέλος του διεθνούς ερευνητικού προγράμματος Health Behaviour in School-aged Children (www.hbsc.org), το οποίο τελεί υπό την αιγίδα του Π.Ο.Υ. Στην έρευνα του 2022 συμμετείχε πανελλήνιο αντιπροσωπευτικό δείγμα 6.250 μαθητών της ΣΤ΄ Δημοτικού, της Β΄ Γυμνασίου και της Α΄ Λυκείου. Οι μαθητές με γονική συναίνεση συμπλήρωσαν στο σχολείο ανώνυμο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο. Η έρευνα χρηματοδοτήθηκε μερικώς από το Υπουργείο Υγείας. Το ΕΠΙΨΥ ευχαριστεί το ΥΠΑΙΘ, το ΙΕΠ, τις διοικήσεις και τους/τις εκπαιδευτικούς των σχολείων για τη συνεργασία, καθώς και τους/τις μαθητές/ριες για τη συμμετοχή τους στην έρευνα.